

חולין פט

משה שווערד

1. ספר שערים מצוינים בהלכה

דף פט. זכו בניו לשתי מצות לחוט של תכלת ורצועה של תפילין. פרש"י בשכר שלא רצה ליהנות מן הגזל. הקשה בלב אריה מה ענין מניעת גזל לשכר שני מצות אלו, ותירץ משום שע"י ב' מצות אלו אפשר לעשות רמאות ולגזול, בציצית למכור קלא אילן במקום תכלת כדאיתא במס' ב"מ (סא:) וכן בתפילין יוכל לרמות כמש"כ התוס' במס' שבת (מט. ד"ה כאלישע) דהרמאין היו מניחים תפילין לרמות בנ"א, והנה אם ישב אדם ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה, וא"כ כשמקיים שתי מצות אלו כתקנה ואינו מרמה בהם שכרו כפול על גוף המצוה ועל מניעת איסור גזל שהיה יכול לעשות, ולכן זכו בניו לשתי מצות אלו בשכר מניעת הנאה מן הגזל של אברהם אבינו.

2. ספר תפארת יעקב דף פט עמוד א

(דף פ"ט ע"א) **בגמרא** זכו בניו לשתי מצות לחוט של תכלת ורצועה של תפילין. יש לדיקק דלא דמי כלל להקב שתי מצות דמטיקרא אפר פרה ועפר סוטה שהוא מעין אותו הדבר ממש לפי שאמר עפר ואפר אבל כאן עיקר ההנאה הוא התכלת שדומה לים וכו' כמו שפירש"י ולא זכר אברהם תכלת כלל רק חוט בלבד וכמו כן רצועה של תפילין הינה רק הכג המצוה והמצוה היא התפילין ולא זכר אברהם התפילין כלל: כמו כן יש לדיקק שהרי לעיל לא חשבו עפר כסוי דליכא הנאה ואף דליכא הנאה מזה לא חשיב רק מה שיש הנאה ממש כמו עפר סוטה שנוטה שלום ואפר פרה דמטהרת אי"כ תיקשי הכא מינה תפילין יש לומר קלם דהוי הנאה ממש מה שהנכרים יראים ממנו אבל תנין התכלת אינה הנאה רק מצוה גדולה ויקרה מורה על ענין גדול ואי"כ וכו' נחת דכריך לשיעורין ועב"פ בכסוי יש ג"כ הנאה המוטה בעלמא ואם התכלת מצוה רבה הוי הנאה גדולה כסוי הוי עכ"פ הנאה קטנה. ונראה לי דהכוונה הכא לפי שהי' מהראוי לפי ערך יקר שתי מצות אלו כגון תפילין ששם די' נקרא עליהן וכן התכלת המורה על כסא כבוד די' לפאר אותם בדבר יקר מאוד כמו שמלינו בבית המקדש לפאר מקום מקדשי

ומקום רגלי אכבד וכן בנחמ"י לרומם את בית אלקינו וכן הארון הי' של זהב ובגדי הקודש לכה"ג אשר כהן או"ם ולוה הי' מהראוי שהיו התפילין של זהב ויהיו קשורים בראשו ברצועה יקרים של זהב וכדומה לכל אחד לפי ערכו וכן התכלת הי' מהראוי שהיא לבוש על דבר יקר מאוד ועכ"פ עליה שכינה תכלת אך לפי שאמר אברהם אם מחוט ועד שרוך נעל שהי' חשיב בעיניו דבר קל וקטן כדבר יקר להוזהר מן הגזל לכך זכו בניו שרצה הקב"ה דוקא לקשור התפילין ברצועה של עור וכן התכלת על חוט אחד בלבד וזה נחשב להשם דוקא ולא דבר יקר וזהו הנאה גדולה כי יכולין לקיים מצות יקרות כאלו בדבר קל בחוט וברצועה של עור ואין לריך להוילא הרבה הולאות ואפי' משום הידור ליכא כי אדרבא אין המצוה רצויה רק בזבז וזהו בזכותו של אברהם כנ"ל:

3. תורת חיים מסכת חולין דף פח עמוד ב

בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו וכו'. אם תאמר מנא ליה למימר הכי דמאי שנא הנך משאר כל המצות כולן שזכו בהן ישראל וי"ל לפי שאמר ועפר דבר פחות ושפל הוא מאוד ולא היו כד"י לעשות בהן רצונו של מקום אלא לפי שהשפיל אברהם את עצמו כל כך ואמר אנכי עפר ואפר זכו בניו לעשות בהן מצות ה' אף על גב דדבר שפל הוא היינו דכתיב מי מנה עפר יעקב אין חשבון במצות שהן מקיימין אפילו בעפר שהוא דבר שפל ובוזי כגון אפר פרה ועפר סוטה כדפירש רש"י ז"ל בפרשת בלק ובסמוך דקאמר **בשכר שאמר אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו וכו' וי"ל משום דמצות תפילין הוה אפשר לקיים בלא רצועות לקושרן בחוט או משיחה וכן מצות ציצית אפשר לקיים בלא תכלת דאין תכלת מעכב את הלבן אלא לפי שאברהם לא נתן עיניו ליהנות מן הגזל אפילו מרצועת נעל לכך זכו בניו שהעובדי כוכבים נותנין עיניהם ברצועות תפילין שלהן ויראין מהן ולפי שלא נתן עיניו ליהנות אפילו מחוט של גזל זכו בניו שהקב"ה נותן עיניו בחוט של תכלת שלהן כשמסתכל בכסא כבודו.**

4. עוד עיין במראה מקומות לדף פח

5. רש"י חולין דף פט/א
אם מחוט ועד שרוך - שלא רצה ליהנות מן הגזל:

6. רש"י סוטה דף יז/א
בשכר אם מחוט ועד שרוך נעל - שהבריה עצמו מן הגזל:

7. רש"י מסכת מנחות דף לה עמוד ב
שם ה' נקרא עליך אלו תפילין של ראש - [1] שכתוב בו רוב השם ש"ן ודל"ת.

8. תוספות מסכת מנחות דף לה עמוד ב
אלו תפילין שבראש - פ"ל בקונטרס שכתוב עליהן רוב השם ש"ן ודל"ת ונראה דדל"ת ויו"ד שברצועות לאו אותיות גמורות הן ולא חשיבי מן השם של ש-די מדחשיב להו לעיל ובריש פ' בתרא דמגילה (דף כו: ושם) תשמישי קדושה ולא הן עצמן קדושים ובשום דוכתא לא קרי להו כי אם קשר של תפילין עוד אמרינן בפ' במה מדליקין (שבת דף כח:) לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד למאי הילכתא אילמא כו' אלא לעורות והאמר אביי ש"ן של תפילין הלכה למשה מסיני פירוש ופשיטא דצריך בהמה טהורה ומסיק אלא לרצועות משמע דד' ויו"ד לא חשיבי אותיות וה"ר יעקב דאורלינ"ש מסופק אם צריך להלוץ תפילין של יד כשנכנס לבית הכסא דשמה כיון דמחופות עור לא צריך דלא אסרו אלא תפילין של ראש שכתוב ש"ן בעור ויש עוד לפרש [2] דלכך קאמר אלו תפילין שבראש משום דנראין יותר משל יד דעל של יד אמרינן לקמן לך לאות ולא לאחרים לאות, מ"ר.

9. חידושי הריטב"א מסכת חולין דף פט עמוד א
מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונים וכו'. הא דאוריך כולי האי לומר שהתכלת דומה לים והים דומה לרקיע, [ד] הוה ליה לומר שהתכלת דומה לרקיע, [1] נראה הטעם לפי שאין תכלת דומה לרקיע ממש אלא שעל ידי שהתכלת דומה לים קצת והים דומה לרקיע קצת נראה שהתכלת דומה לרקיע, [2] ויש שפירשו בדרך מדרש כי זה לרמוז על ידי התכלת שדומה לים לזכור ניסים שעשה לנו הקב"ה על הים, ועל ידי מה שדומה לרקיע לזכור מה שהרכינן שבעה רקיעים כשירד לסיני לתת לנו התורה.

10. ספר בניהו בן יהוידע על בבא מציעא דף סא/ב
שם וממי שתולה קלא אילן בבגדו ואמר תכלת היא. מקשים מאי רבותא דהאי רמאות במצוה זו של ציצית, משאר רמאות שעושיין במצוות אחרים, כגון אינו רוצה להפסיד שכר כתיבת פרשיות של תפילין, אלא מניח חתיכת נייר בבתים, ואומר מזוזה היא, ומביא חוטיין לבן מן השוק ומניח בבגדו ואומר ציצית הוא, וכן כיוצא בזה. ונ"ל בס"ד, על פי מ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רשב"י דהסטר אחרא יש לה אחיזה יותר בגוון שהוא כמראה תכלת, אבל התכלת עצמו שהוא מדם חלזון שאנחנו מניחין בציצית הוא קדושה גדולה, ולכן לא היה נוהג אלא בזמן בית המקדש, כי הלבן והתכלת הם רומזים לבחינה עליונה ע"ש, ולכן הגוון שדומה למראה התכלת נקרא קלא אילן, כי קלא גימטריא ס"מ. והנה ידוע שהסטר אחרא מתאוה להתדמות לקדושה, כדרך הקוף שטבעו להתדמות לאדם, וכן הוא מנהג הסטר אחרא, על כן כיון שזוה עושה מרמה במצוה זו להביא קלא אילן, שהוא חלק הסטר אחרא (דפלור) [דפלוני], במקום תכלת שהוא קדושה, גורם שתכנס הסטר אחרא במקום הקודש, ויתקיים מה שנאמר [משלי ל' כ"ג] ושפחה כי תירש גברתה, כי זה נותן כח לסטר אחרא להתלבש במלבושי כבוד חס ושלוה, ולכן עונו גדול יותר משאר מרמות שעושים בשאר מצוות, מפני שזוה הרמאות בקלא אילן, שהוא חלק פלוני ששם נאחז, כי לכן קלא הוא מספר ס"מ, ולכן נפרע ממנו על זאת יותר משאר רמאות דשאר מצוות. ובה מדויק המאמר באומרו שתולה קלא אילן בבגדו ואמר תכלת הוא. הכונה בשביל שאמר תכלת הוא, נמצא קרא שם תכלת שהוא בקדושה על קלא אילן שהוא סטר אחרא, והרי זה כקורא את הכלב בשם המלך

11. רש"י מסכת חולין דף פט עמוד א
שהתכלת דומה לים - שהחלזון מן הים הוא עולה אחת לשבעים שנה ומראית דמו דומה לים וים אנו רואין שדומה לרקיע ורקיע לספיר וספיר לכסא הכבוד דכתיב ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר והוא כעצם השמים אלמא שמים דומין לספיר וספיר הוא כסא הכבוד דכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא וכשהקב"ה מסתכל בכסא הכבוד שלו נזכר במצוה זו שהיא כנגד כל המצוות.

12. רש"י מסכת סוטה דף יז עמוד א
שהתכלת דומה לים כו' - בא ללמדנו שכל המקיים מצוות ציצית כאילו הקביל פני שכינה והכי תניא לה בספרי דאיצטריכו כל הני משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד הילכך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע תכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה כמו תכלת דומה למראה הים ואנן קחזינן דים דומה למראה הרקיע.

13. רש"י מנחות דף מג/ב

ורקיע לכסא הכבוד - ומכת התכלת מזכיר היושב על כסא ועוד נאה לישראל שיהא כסאו עליהם שנאמר ותחת רגליו וגו' דהיינו רקיע:

14. מהרש"א על חולין דף פט/א

קשה גזל הנאכל שאפ"י צדיקים כו'. יראה דודאי הכא לאו גזל מקרי דאל"כ איך אמר אברהם על מה שהיה בעין וחלק האנשים אשר הלכו אתי יקחו חלקם וגו' ועוד דכבר מחל מלך סדום על הכל שנא' והרכוש קח לך וגו' ועוד כנראה מעניינו שמלך סדום לא היה יכול להציל ואמרינן בהגוזל בתרא דאפ"י לא אמר אני אציל לעצמי הציל לעצמו אלא שאברהם ממדת חסידות לא רצה ליהנות כמ"ש שלא תאמר אני העשרתי וגו' והכא ה"ק קשה גזל הנאכל בגזלן דעלמא שקשה לו לעשות תשובה ולשלם לכ"א מה שכבר גזל כההיא איתתא שאמרה ריקה אפי' אבנט כו' והביא ראיה מאברהם שהרי לא היה רוצה ליהנות והיה בעיניו כגזל ואעפ"כ אמר רק אשר אכלו הנערים שקשה היה בעיניו לשלם מה שכבר נאכל ודו"ק:

15. ספר שפתי חיים-מועדים חלק א, עמ' קעג

"זכות אבות" פירש מו"ר הגרא"א דסלר זצ"ל (מכתב מאליהו ח"א עמ' 14) - "זכות" אבות בדינו, היא הירושה העשירה שהורישו לנו אבותינו, הלא המה כוחות הנפש והמידות הטובות

16. מכתב מאליהו- חלק א', עמ' 14

כי ירשנו ירושה עשירה מאבותנו, הלא המה כחות הנפש והמדות הטובות אשר בהם נוכל להתרכז אל האמת, ולעמוד כנגד היצר הרע, ולחזור בתשובה... הן זה אשר אמרנו הוא ענין "זכות אבות" ממש, היינו הכחות המביאים לידי זכות- או נבאר היטב יותר, שהוא: קשר של כוחות זכים, המעמידים את האדם על האמת והצדק, שהם נקראים "זכות" (זכויות)- אשר על ידם דבוקים אנו באבותינו, בהיותנו עדיין דבוקים במדותיהם שמסרו לנו. וכיון שנמצאים בנו אותם המדות הטובות והכחות המעולות, אשר השי"ת יראה ברוחב ועומק חכמתו כי עוד לא ניתק החבל בינינו לבין אבותינו הקדושים... כי "זכות אבותינו" (קרי את ה"ז" בפתח) בדינו...

17. משך חכמה על בראשית פרק יד פסוק כג

ובחולין (דף פ"ט ע"א) בשכר כו' זכו בניו לחוט כו' ורצועה, ויתכן שבתפילת שחרית שאברהם תיקנה (ברכות כו:) כל ישראל מלובשים בתפילין וטלית גדול משום זה

18. ספר בראשית פרק ט

(כג) ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו:

19. רש"י על בראשית פרק ט פסוק כג

ויקח שם ויפת - אין כתיב ויקחו אלא ויקח (סנהדרין ע) לימד על שם שנתאמן במצוה יותר מיפת לכך זכו בניו לטלית של ציצית ויפת זכה לקבורה לבניו שנאמר (יחזקאל לט) אתן לגוג מקום שם קבר. וחם שבזה את אביו נאמר בזרעו (ישעיה כ) כן ינהג מלך אשור את שבי מצרים ואת גלות כוש נערים וזקנים ערום ויחף וחשופי שת וגו': ופניהם אחרנית - למה נאמר פעם שניה מלמד שכשקרבו אצלו והוצרכו להפוך עצמם לכסותו הפכו פניהם אחרנית:

20. ספר גור אריה על בראשית פרק ט פסוק כג

והא דאמרינן בפרק כיוסי הדם (חולין ריש פט.) דבשביל שאמר אברהם "אם מחוט ועד שרוך נעל" (להלן יד, כג) זכו בניו לטלית של ציצית (קושיית הרא"ם), ויש לומר דזכות שניהם גרם מצוה זאת שהיא טלית של ציצית. דאם לא היה זכותו של שם, אף על גב שאמר אברהם "מחוט ועד שרוך" - בשביל זה אין סברא שיהיה בבגדיהם ציצית, דמה ענין "מחוט ועד שרוך" לבגד, שהחוט אינו בבגד, ולפיכך צריך ליזכותו של שם שזכו לטלית של מצוה, ומכל מקום צריך גם כן זכות אברהם, דלמה יזכו לציצית, דאין ענין זכות של שם שיזכו למצות ציצית, והשתא על ידי שם זכו שיהיה מצוה בטלית שלהם, ואברהם שאמר "מחוט ועד שרוך" על ידו זכו לציצית, ולפיכך שניהם גרמו מצות ציצית בטלית, ופשוט הוא:

21. רש"י על בראשית פרק ט פסוק כג

ויקח שם ויפת... זכו בניו לטלית של ציצית

22. מדרש רבה בראשית פרשה לו פסקה ו
א"ר יוחנן שם התחיל במצוה תחלה ובא יפת ונשמע לו לפיכך זכה שם לטלית

23. מדרש תנחומא נח פרק טו
מה פרע להם הקב"ה לשם פרע לו שכרו מצות תכלת (1) תפילין שהיה מכסה בה

24. לבוש האורה
לכך נ"ל שאין כאן קושיא כלל דודאי בזכות שם שכיסה את אביו זכו בניו בכלל לכסוי טלית של ציצית אבל עדיין לא ידעינן איזה מבניו שהרי הרבה בנים היה לו וכשבא אברהם שהיה ג"כ מבניו של שם ואמר מחוט ועד שרוך וגו' זכה שיהיה אותו הזכות שזכה בו שם אביו ניתן לו ולבניו לבדו ואי לאו זכותו של שם לא היו זוכי' בניו של אברהם למצו' גדול' כל כך בכסות שיש בה כבוד גדול ונאמ' בה וריח שלמותיך כריח לבנון רק למצוה אחרת קלה ממנה שיש בה חוט אחד ולא כסות שלם שהוא כבוד יותר על דרך שאמרו חכמים ז"ל...

25. מזרחי על בראשית פרק ט פסוק כג
לכך זכו בניו לטלית של ציצית. מדה כנגד מדה. הוא כסה את ערות אביו, וה' כסהו בטלית של ציצית... והיה דסוטה פרק היה מביא ומיתי לה בשילהי כסוי הדם, "דאמר רבא, בשכר שאמר אברהם, 'אם מחוט ועד שרוך נעל' זכו בניו לשתי מצות, לחוטין של תכלת, ולרצועות של תפילין", דמשמע דמצות ציצית לא זכו בה אלא מדבור "מחוט" ולא משום כסויו של שם. יש לומר, דטלית של ציצית לחוד ותכלת לחוד. דמשום כסויו של שם זכו ישראל לטלית של ציצית לבן, ומשום דבורו של אברהם זכו ישראל לחוט של תכלת. דהכי משמע ממילתיה דרבא דקאמר, "זכו בניו לחוטין של תכלת". ולבן ותכלת הם שני צוויים אף על פי ששתיהן מצוה אחת. ואף על גב דמדיבור "מחוט" אין לזכות אלא בחוטי ציצית מדה כנגד מדה ולא לצבעם של תכלת, מכל מקום כיון דמדיבור "מחוט" זכו לחוט, אין חוט של מצוה אלא חוט של תכלת, שכורכו על הלבן. דכהאי גוונא גבי טלית "שזכו בה משום כסויו של שם" אמרו שהוא טלית של מצוה ולא טלית סתם. וליכא למימר שבחוטי לבן קמירי, שגם הם מצוה כחוטי התכלת, מפני שחוטי הלבן כבר נכללו ב"טלית של ציצית" שזכו בו מפני כסויו של שם.

26. ספר נתיבות עולם ב - נתיב הענוה - פרק ב
בפרק כסוי הדם (חולין פ"ט, א') אמר ר' יוחנן משום ר' אלעזר ברבי שמעון כל מקום שאתה מוצא דבריו של ר"א בנו של ר' יוסי הגלילי באגדה עשה אזניך כאפרכסת, לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו'... ור"ל כי ראוי לישראל כל אשר השם ית' נותן להם גדולה להקטין עצמם. דבר זה כי גדולתם ומעלתם אינו כמו האומות שהאומות גדולתם מצד עולם הזה הגשמי, ולפיכך כאשר השם ית' נותן להם הגדולה והחשיבות הם מתגאים יותר תמיד, כי הגאות מדה גשמית וכמו שיתבאר למעלה גם כן, ולפיכך מצד הגדולה שנתן להם בעולם הזה הגשמי מוסיפים הם על המדה, אבל ישראל מצד שהם קדושים נבדלים מן הגשמית וכל מעלתם א-להית. ואין ראוי לאומות רק גדולה גשמית ולפיכך האומות כאשר השם ית' נותן להם גדולה מתגאים עוד ביותר עד שכל כך גדולתם עד שהם מורדים בהקב"ה מפני גאותם, והפך זה בישראל שיש להם גדולה א-להית, וכל שיש לו מעלה א-להית נמצא בו הענוה כמו שאמרו אצל השם ית' כל מקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו כמו שהתבאר למעלה, ולכך כל עוד שהגדולה יותר בישראל והם יותר מגיעים אל מדריגה א-להית נמצא בהם הענוה יותר והם ממעטין עצמם, שזה מדת הפשיטות והיא מדה נבדלת מן הגשמי והיא מדת הקב"ה שעם גדולתו ענותנותו, והפך זה באומות.

27. ספר שערים מצוינים בהלכה

גדול מה שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנא' באברהם. פירשו בסה"ק שלא הגיעה מדת ענותנותו של אברהם למדת משה ואהרן, כי אברהם החזיק עצמו עכ"פ לעפר ואפר שזה דרך ממשות, אבל הם אמרו ונחנו מה, היינו לא כלום. ועי' במהר"ל. אבל בלב אריה מפרש דאין כוונת חז"ל לומר שמשה ואהרן היו ענויים גדולים מאברהם, דהא מצינו באבות דר' נתן (פ"ט מ"ב) "מכל האדם אשר על פני האדמה", ולא מדורות הראשונים, עי' בבנין יהושע דרצה לומר

מאבות] אלא שרצו לומר דהענין הנאמר במשה ואהרן גדול ומופלא יותר מענין הנאמר באברהם, דאלו אברהם אמר ואנכי עפר ואפר בעמדו לפני הקב"ה, ובהערוך עצמו נגד גדולת הבורא לא נפלאות לומר ואנכי עפר ואפר, משא"כ בענין של משה ואהרן שדברו עם העם המתלוננים עליהם, ואעפ"כ היו נכזים בעיניהם עד שאמרו ונחנו מה, זהו דבר נפלא מאוד.

28. ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף פט/א

שם רבי אבהו אמר מי שמשים עצמו כאינו. נ"ל בס"ד דרבי אבהו בא לפרש דבריו של רבי אלעאי, דמה שאמר העולם מתקיים על מי שבולם עצמו בשעת מריבה, לאו על כל מי שבולם עצמו אתמר, כי יש בולם עצמו ששותק ואינו משיב על חרפתו, היינו שכובש כעסו ושומר פיו ולשונו בהכרח, אבל בלבו הוא כועס ומצטער על חרופים שחרפו אותו ויודע הוא שחטאו לו מאד בדברים אלו, ורק הוא כובש יצרו ושותק, הנה זה אינו עניו אמיתי שיהיה כדאי להתקיים העולם בשבילו, אך רק מי שהוא שומע חרפתו ולא נקיט בלביה כלום, כי חושב בלבו שהוא ראוי לחרפה יותר גדולה מזו, וכל מה שדברו בו דברי בזיון לא חטאו לו בזה, כי הוא מצד עצמו בזוי יותר ממה שדברו בו, הנה זה עניו אמיתי שראוי להתקיים העולם בשבילו, ולזה אמר רבי אבהו במי קאי רבי אלעאי במי שמשים עצמו בלבו כמי שאינו, ולא אותו שהוא רואה עצמו חשוב ושלם וראוי לו להשיב למחרפים ארבעה ידות של חירוף אלא שהוא עוצר עצמו להשיב דבר ובלבו מצטער ורע לו אין זה ראוי לכך:

29. ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף פט/א

שם **מה אמנותו** של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלם. נ"ל בס"ד טעם דקרי לדבר זה בשם אמנות, כי יש ריוח שיריוח האדם מן משא ומתן, הנה לזה צריך קרן, אך ריוח שיריוח מן אמנות אין צריך לו קרן אלא הריוח בא משכלו וחכמתו, וכן בשכר המצות, יש מצות שמרויח האדם ע"י עשייתו אותם, וצריך לו הוצאות ממון עד שיעשה אותם, זה דומה לריוח של משא ומתן שצריך לו קרן, אך יש ריוח מצות שיריוח האדם מצות הרבה אשר לא עמל בהם ולא גידלם, והוא שאם מחרפים אותו וכובש יצרו ושותק הוא לוקח כל מצות שלהם, ונמצא באו לו מצות הרבה בלי קרן כי אם רק מחמת שכלו וחכמתו שכבש יצרו לעשות כאלם שאיננו משיב כלום, ובה זוכה במצות של אותם אשר חרפו אותו ודומה זה לריוח שמרויח האדם מן האומנות:

30. חתם סופר מסכת חולין דף פט עמוד א

מצות לאו ליהנות ניתנו נ"ל פירושו אע"ג דשמחה גדולה והנאה רבה בעשיית המצוה מ"מ אם ימנע מלכסות מפני איסור ולא ידבק בידך מאומה הרי שמח במצוה זו שמקיים ולא ידבק בידך כיון שבין כך ובין כך לעשות רצונך א-להי חפצתי אין כאן הנאה בזה יותר מבזה:

וראיתי להריטב"א שהקשה במס' ר"ה הא איכא שכר מצוה ות' דשכר אינינה הנאה מגוף הדבר אלא אתי מעלמא וגרמא הוא ולכאורה צ"ע הא השוכר את הפועל לעשות עמו ביי"נ שכרו אסור וי"ל התם אי נשברו החביות אין לפועל כלום ע"כ הוה השכר חליפי איסורי הנאה אבל הכא אפ' נאנס ולא עשה נותנין לו שכר כעושי מצוה ומכ"ש לפמ"ש לעיל שיהיו לו שכר מה שמניח בשביל ולא ידבק בידך ואין נפקותא אלא בין שכר קום ועשה לשכר שב ואל תעשה זהו הוה רק גרמא בעלמא. אלא לפ"ז תינה אם כבר שחט אבל איך ישחוט לכתחלה ע"מ לכסות בעפר עיר הנדחת ע"כ י"ל בפשיטות דכוונת הריטב"א דהרי אין אנו עובדים ע"מ לקבל שכר אלא הקב"ה אינו מקפח שכר אבל אפ' אי לא הוה יהיב שכר נמי היינו עובדים ע"כ הוה השכר כמו מילתא דאתי מעלמא וק"ל:

31. רשימות ביכורי אליהו- ראמ"ד גנק

עט)מאי לאו אם תקע בו לא יצא: יש להקשות, דאפ' את"ל דמצוות הוו ליהנות ניתנו, ונמצא דקא עבד איסורא במה שתקע בה, למה זה סיבא לומר שלא יצא? ועי' ריטב"א בר"ה דף כח', שכ' שני טעמים א'- מצוה הבא בעבירה היא. ב' "א"נ, שאם לא יצא לא עביד איסורא, מוטב הוא לומר שלא יצא". והנה, יש מפרשים דלא אמרי' "אי עביד לא מהני", אלא אם על ידי זה יתקן האיסור, אבל לא משמע שנתכוון שם הריטב"א להאי כללא. ופי' ר' מוטי נ"י, דכוונת הריטב"א הוא ד"אין מזכין לאדם מצוה בעל כרחו", והכא נמי באמת אינו טוב לו לעשות המצוה, ואמרי' שהוא אינו רוצה בכך. והכא נמי כ' הראשונים דאפ' למ"ד מצוות אין צריכות

פב) ויש לבאר דהמפרשים הבינו כזה, מכח כמה גמרות דחזו' שיש קשר בין מצות שחיטה למצות כסוי. הגמ' בפד', כ' דאין כסוי הדם בקדשי בדק הבית, משום דבעי' שלא יהא הפסק של פדיון בין השחיטה להכסוי, ונראה מזה שיש שייכות בין השחיטה להכסוי. וכן הגמ' בפז', כ' דלכתחי' מצוה על השוחט לעשות כסוי הדם, ואם אדם אחר עשה הכסוי לפניו, חייב לשלם ליה י' זהובים. ומ"מ, אף

פא) בענין הא שכסוי הוי חלק ממצות שחיטה: הנה, יש כמה ראיות בתוך פירקין דמצות כסוי הדם, הגם דחשיבא מצוה בפני עצמה, אבל אפי' הכי נחשב כחלק של מצות שחיטה גם כן. ונפרט המראה מקומות, והארנו בהם כבר לעיל, אבל כאן אלקט המראה מקומות בזה. א' ברש"י פד', כ'

פרק: גיד הנשה

1. דף על הדף חולין דף פט עמוד ב

במשנה: גיד הנשה כו' בירך של ימין ובירך של שמאל. בשפתי כהן על התורה (פ' וישלח) כתב ששס"ה גידיו של אדם, הם נגד שס"ה מצות לא תעשה, כל גיד נגד יום א' בשנה, וגיד הנשה הוא נגד יום תשעה באב, ועל כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. ומשום כן גיד הנשה נוהג בשניהו, לפי שהבית נחרב בט' באב בראשון ובשני.

2. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פט עמוד ב

מתני'. ונוהג בבהמה ובחיה וכו'. [1] בתשו' הרשב"א (סי' שסד) כתב שגיד הנשה של אדם (כגון שהוציאו ממנו בחייו, דלאחר מיתה הא אסור בהנאה) אסור מדאורייתא משום דהכף שלו עגולה. ועוד, דהרי אצל יעקב היה סבת האסור (ועי' פמ"ג ס"ה מ"ז ד'). ואף שבבהמה טמאה ליכא איסור גיד הנשה, כדדרשו מדכתי' על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, דמשמע דרק את גיד הנשה לא יאכלו אבל עיקר הברש מותר, ובטמאה הכל אסור, אמנם בשר אדם לדעת הרשב"א מותר באכילה מדאורייתא, ולכך גיד הנשה שלו אסור. [2] אמנם שיטת הרמב"ם דבשר אדם אסור באכילה מדאורייתא, דילפי' מדכתי' את זה תאכלו וגו' משמע שרק אלו מותרים ולא בשר אדם, והוי לאו הבא מכלל עשה. [ואף דדם אדם חי מותר, כ' המ"מ דכיון דדם נעכר ונעשה חלב ואם דם אדם לא היה מותר נמצא שהיתה יצירת עם ישראל באיסור, שחי על חלב אמו], ולשיטתו גיד הנשה של אדם מותר, דדינו כבהמה טמאה.

3. תוספות מסכת חולין דף פט עמוד ב

ואתי איסור מוקדשין וחייל על איסור גיד - ואע"ג דתנן (לקמן דף ק:): ואינו נוהג בטמאה דאין איסור גיד חייל על איסור טומאה איסור מוקדשין דחמיר דאית בהו כרת אם אכלו בטומאה כדפרש"י לקמן (דף צ:). חייל טפי איסור גיד.

4. דף על הדף חולין דף פט עמוד ב

במשנה: גיד הנשה נוהג כו'. בפלתי (יו"ד סי' ס"ק טז) הביא שמנקר אחד בפראג הרעיש העולם בטענתו שגיד הנשה אינו אותו גיד שהיו רגילין לחטט אחריו, אלא גיד אחר הוא, והפלתי הראה שבסמ"ג כתוב שגיד הנשה נוהג בזכרים ובנקבות, ואילו אותו גיד שעליו הצביע המנקר הלזה, לא נמצא רק בבהמות זכרים ולא נקבות, ואם כן מוכח דטעות הוא בידו.

וכל האחרונים אחריו פה אחד הפליאו בתימה רבתי על הפלתי, שהרי כוונת הסמ"ג במש"כ שנוהג בזכרים ובנקבות, הכוונה על בני אדם, שגם נשים מוזהרות באיסור זה, כדרכו בכל המצוות, ולא קאי כלל על הבהמות זכרים ונקבות. והגר"ז מוילנא בס' תולדות אדם (חלק ב) כתב דזה דוגמא למצודת השגיאה הפרוסים על כל החיים, קטן כגדול, שאדם גדול כזה טעה בדבר כזה. ועי' מש"כ בזה בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' ט).

בפרדס יוסף פ' וישלח מביא מגאון אחד שהי' בידו ספר כו"פ מהמחבר הגאון רבינו יהונתן אייבישיץ ז"ל בעצמו, עם הגהותיו בכתב ידו, ושם מחק מה דאיתא שם - סמ"ג, וכתב סה"נ, והוא ר"ת סדר הלכות ניקור, והוא ספר קדמון, ושם באמת כתוב דהגיד הנשה נמצא בזכרים ושוורים ונקבות, ומוצדק הצדיק דמעיקרו.

בקובץ וילקט יוסף שנה יד (תרעב) קו' יח (סי' קעה) כתב חכ"א להוכיח ענין זה ממשנתינו. דהנה בזבחים (לה ע"א) בהא דאיתא במשנה: השוחט את הזבח וכו' כתב ברש"י ד"ה את המוקדשים וכו' וז"ל: כל היכא דנקט האי לישנא מיירי בנקבות ע"כ. ולפי"ז כאן דקתני במתניתין לגבי גיד הנשה: ובמוקדשין, איירי ג"כ בנקבות, וא"כ נסתרו דברי המנקר הנ"ל ודו"ק היטב עכ"ד.

5. ספר שערים מצויינים בהלכה

✓ וכתב שם הכרתי דאין לסמוך בנקור כי אם על בקי וירא שמים מרבים, ומיום שלמד הלי ניקור לא סמך על מנקר אלא היה מנקר בעצמו, ובשו"ת מהר"ם מינץ (שלשה ענפים) כתב שלא אכל שום ניקור כי אם ע"י בדיקת שני נקרנים. ולא סמך על עצמו דלא הורגל במלאכת היד.

6. חידושי הריטב"א מסכת חולין דף פט עמוד א

גמ' מוקדשין פשיטא וכי תימא קסבר תנא דמתניתין יש בגידין בנותן טעם ואתי איסור מוקדשין וחייל איסור גיד. פירוש דאי סבירא ליה אין בגידין בנותן טעם נהי דחייבה עליו תורה באיסור גיד הנשה מכל מקום לא חייל עליה איסור מוקדשין דעץ בעלמא הוה, אבל השתא דיש בגידין בנותן טעם חשיב כבשר למיחל עליה איסור מוקדשין, ואע"ג דאין איסור חל על איסור, הכא חייל או על ידי איסור כולל דמיגו דחייל אבשר חייל אגיד, או על ידי איסור מוסיף דמיגו דאיתסר בהנאה חייל עליה איסור אכילה, דסבירא ליה דגיד הנשה מותר בהנאה.

7. חידושי הריטב"א מסכת חולין דף פט עמוד א

והתנן ירך שנתבשלה בה גיד הנשה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה. וא"ת ודילמא התם משום שמנו של גיד שיש בו בנותן טעם וכרבי מאיר דאמר (לק' צ"ב ב') שמנו אסור, [1] יש מתרצים דכיון דאין איסור שמנו של גיד אלא מדרבנן גזירה משום גיד עצמו הא ודאי לא חמיר מיניה, ואם איתא דאין גיד אוסר תערובתו לפי שאין בו בנותן טעם אף שמנו לא יאסור תערובתו שלא יהיה טפל חמור מן העיקר, ואין זה נכון דהא אנן קיימא לן דאין בגידין בנותן טעם כדאיתא לקמן בפירקין (צ"ט ב'), וקיימא לן נמי (לקמן צ"ז ב') דגיד הנשה בששים והיינו משום שמנו כדאיתא לקמן בפירקין, וכן בדין דכיון דהוא אסור טעמיה נמי אסור ככל האיסורים כיון שיש בו בנותן טעם, דשאני גיד דלא יהיב טעמא, [2] אבל הנכון בעיקר קושיין דאם איתא דגיד הנשה בעצמו אינו אוסר בנותן טעם לא הוי פסיק ותני גיד הנשה סתם משום שמנו ולקרוא את האיסור בלשון מותר, ואע"ג דמתניתא דלקמן (צ' ב') דקתני העצמות והגידים ישרפו בששה עשר אוקימנא בחדא אוקימתא משום שמנו של גיד, התם תני לה אגב עצמות, ותו דהתם ליכא למיטעי אבל הכא איכא למיטעי דיש בגידין בנותן טעם.

8. ספר שערים מצויינים בהלכה

בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' נט) שנשאל לפמש"כ בפלתי (סי' סה) דאף שאין בגידין בנותן טעם, מ"מ הנאה איכא, א"כ לחייב במוקדשין משום מעילה, ותירץ עפ"י דברי הריטב"א במס' מכות (כא: ד"ה אזהרתיה) דבאיסורי הנאה ליכא מעילה, והרי מבואר במס' פסחים (כב. ד"ה ור' שמעון) דלמ"ד אין בגידין בנותן טעם, גיה"נ אסור בהנאה, וממילא ליכא מעילה.

אלא אין בגידין נותן טעם ובמוקדשין איסור גיד איכא איסור מוקדשין ליכא. וע"י

9. ספר שאגת אריה - סימן צו

אלא אכתי ק"ל מהא דאמר בפ' כיצד צולין (פסחים פג, ב) אר"י א"ר כל הגידין בשר חוץ מגידי צואר, תנן העצמות והנותר והגידין ישרפו בט"ז, הני גידין ה"ד, אילימא גידי בשר ניכלינהו, ואי דאיתותר היינו נותר, אלא פשיטא גידי צואר, אי אמרת בשלמא בשר נינהו אמטו להכי בני שריפה, אלא אי אמרת לאו בשר נינהו ל"ל שריפה. ומוקי לה בגיד הנשה ואליבא דר"י דאמר אינו נוהג אלא באחת, ומספקא ליה אי בשל ימין או בשל שמאל. א"נ בהוכרו ולבסוך נתערבו, או בשומנו של גיד או בגיד החיצון, דאינן אסורין אלא מדרבנן. **והשתא ניתי עשה דפסח דואכלו את הבשר ונידחי לל"ת דגיד הנשה,** וכ"ש דשומנו של גיד וגיד החיצון דאינן אלא מדרבנן ניתי עשה דואכלו ולידחי אותם, דהא מצות עשה דואכלו על כל הפסח קאי ולא על כזית ממנו דהוא שיעור אכילה, כדמוכח בספ"ט דזבחים (צז, ב) גבי כל אשר יגע בבשרה יקדש אם פסולה היא תפסול דפריך וניתי עשה, כלומר דאכילת קדשים, וידחה ל"ת. והרי אע"ג דיש שם בשר הרבה מן הקרבן שלא נפסל, אפ"ה אמרי' ניתי עשה כו'. ורבא שני התם אין עשה

דוחה ל"ת שבמקדש, ומייתי לה מדכתב רחמנא ועצם לא תשברו בו בפסח שני לעצם שיש בו מוח, ולא אמרינן נייתי עשה דואכלו ולידחי ל"ת דועצם לא תשברו, ש"מ דעשה דואכלו על כל הבשר קאי, דהא הרבה בשר לבד ממוח יש, ואי דלא רבי רחמנא ה"א דעשה דואכלו דוחה ל"ת דועצם לא תשברו. וכ"כ קצת מזה למעלה ס' פ"א. וה"נ נייתי עשה דאכילת פסח וידחה ל"ת דגיד הנשה, אבל אי אמרת דאין עשה דקודם הדיבור כו', א"כ א"א לעשה דואכלו שהוא קודם הדיבור לדחות ל"ת דגיד הנשה שהוא לאחר הדיבור, לרבנן דס"ל בס"פ גיד הנשה (חולין ק, ב) בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו: והא ליכא למימר דה"נ, דמה"ל מותר לאכול גיד הנשה של פסח, דאתי עשה ודחי ל"ת, ומדרבנן גזרו עליו גזירה אטו שלא במקום מצוה, דא"כ למה לי לאוקמי כר"י, הא אפילו כרבנן נמי אתיא, כיון דמה"ל בני אכילה בפסח ניהו, לפיכך בעי שריפה וגם למה לי לאוקמי בגיד החיצון או בשומנו דאינן אסורין אלא מדרבנן, הא אפי' גיד הנשה גופי' בפסח אינו אסור אלא מדרבנן. גם הא דקאמר התם תפשוט דר"י מספקא ליה כו', דהיתרא ניכליה ודאיסור נשדייה, וכי אפשר למשדייה כיון דמה"ל בר אכילה הוא וחל עליו איסור נותר, ובע"כ בעי שרפה. אלא ש"מ דכיון דעשה דאכילת פסח עשה דקודם הדיבור הוא, אינו דוחה ל"ת דגיד הנשה וכדברי התוס':

10. צ"ח מסכת חולין דף פט עמוד ב

בחולין ובמוקדשין. **בגמרא מקשה מוקדשין פשיטא. והנה לדידי יפלא לאידך גיסא, למה ינהוג במוקדשין ונייתי עשה דאכילת קדשים ולדחי לא תעשה דגיד,** ועיין בסוגיא דזבחים (דף צ"ז ע"ב) ובתוס' שם בד"ה נייתי עשה. ולא מיבעי לרב אשי דמשני שם יקדש עשה וכו', וא"כ לדידיה עשה דוחה לא תעשה אפילו במקדש, **אלא אפילו לרבא דמשני שם אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש, אעפ"כ קושייתי במקומה עומדת דאטו לא תעשה דגיד לא תעשה שבמקדש הוא.** [1] **וקושיא זו היא למ"ד יש בגידין בנותן טעם, אבל למ"ד אין בגידין בנ"ט לית ביה עשה דאכילת קדשים כלל.** ואולם לפי מה שפלפלתי בחדושי במס' ביצה (דף י"ט ע"ב ד"ה ומדי) [2] **שאינן באכילת קדשים מצות עשה כלל רק בפסח, א"כ נוכל לומר דבחתאת ואשם ושלמי צבור ופסח באמת אין איסור גיד נוהג בהם, דעשה דוחה ל"ת, ומשנתנו דקתני שנוהג במוקדשין היינו בקדשים קלים, ובקדשים קלים שפיר הקשה פשיטא. שהרי אין שם עשה כלל.** ואולי בזה יש לתרץ לקמן (דף צ' ע"ב) גיד הנשה של שלמים מכבדו לאמה, דלכל הדוחקים שנדחקו רש"י ותוס' שם מה ענין שלמים הנאכלים בכל העיר לאמה שבעזרה, ונדחקו בזה הרבה, ואכתי קשה תנא גופיה למה נקט שלמים ולא נקט חטאת ואשם, או הוה ליה למכלל כל הקדשים הנאכלים, וכך הוה ליה למימר גיד הנשה של עולה חולצו לתפוח ושל שאר קדשים מכבדו לאמה. **ולפי מה שכתבתי נחא, דבחתאת ושאר קדשי קדשים עשה דוחה ל"ת ואוכל הכהן גם את גיד הנשה.** אלא דקשיא, הרי בפסח ג"כ שנינו העצמות והגידין ישרפו בששה עשר, ועיין לקמן (דף צ' ע"ב), והרי בפסח ודאי אכילתו מצות עשה וא"כ ניכלינהו, ואי שנתותרו היינו נותר כדפריך לקמן. ואי נימא דס"ל לתנא דהך משנה אין בגידין בנותן טעם וליכא מצות עשה באכילתו, א"כ פשיטא קשה למה ישרופו לישדינהו, ואפילו גידין דהתירא אם אין בהם טעם לישדינהו. [3] **ונראה דאין עשה דאכילת קדשים דוחה לא תעשה דגיד הנשה מטעם המבואר בירושלמי,** והובא במס' קידושין (דף ל"ח ע"א) בתוס' ד"ה דאקרוב עומר, **שאינן עשה דלפני הדיבור דוחה ל"ת שלאחר הדיבור.** **ודבר זה הוא בירושלמי** ריש פרק ב' דחלה וזה לשוננו, על דעתא דר' יוסי אין עשה דוחה לא תעשה אלא א"כ כתובה בצדה, ופירש הר"ש בריש פרק ב' דחלה דקרא אין כתוב בצדה דמצה נאמרה במצרים וחדש בביאתן לארץ. ואולם מדברי התוס' שכתבו שאין עשה דלפני הדיבור דוחה לא תעשה שלאחר הדיבור, נראה כוונת הירושלמי דכל שהפסיק מתן תורה ביניהם שזה נאמר קודם מתן תורה וזה לאחר שניתנה תורה מקרי אין כתוב בצדה, ובודאי אין חילוק בין קדם העשה או קדמה ל"ת, כל שאחד מהם קודם סיני ואחד מהם לאחר כן אין עשה דוחה ל"ת. ומעתה אין עשה דאכילת קדשים דוחה ל"ת דגיד הנשה, דגיד הנשה נאמר ליעקב והוא ל"ת דקודם הדיבור ועשה דאכילת קדשים נאמר בסיני ואינו בצדה, וזהו לר' יהודה דאמר לקמן (דף ק' ע"ב) דלבני יעקב נאסר גיד הנשה, ותנא קמא דפליג התם במשנה ואמר בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו, הנה התנא הזה הוא ר' שמעון כמבואר שם בסוגיא, ור' שמעון ס"ל אין בגידין בנותן טעם וממילא אין בו עשה דאכילת קדשים, נמצא עכ"פ דלכ"ע בין לר' יהודה ובין לר' שמעון אין עשה דקדשים דוחה לא תעשה דגיד הנשה.

11. הערות מהרב אלישיב

מוקדשין פשיטא וכו'. הק' השאג"א דאדרבה היה הדין נותן שגיד הנשה של מוקדשין לא יהיה בו איסור גיד, כיון שבאכילת בשר קדשים איכא מ"ע דואכלו אותם אשר כופר בהם, ועשה דוחה ל"ת, ודחי עשה דאכילת קדשים לאיסורא דגיד (ונ"מ אולי נמי יפסל ביוצא דבכה"ג אין מ"ע משום דהתורה לא צותה גיד וראיה משמנו של גיד שהוא מדרבנן ואין נדחה בקדשים). [4] **וי"ל דהא מ"ע דאכילת קדשים היא בכזית, וקי"ל דגיד הנשה חשיב בריה ולוקה עליו בכל שהוא, ומ"ע דאכילת קדשים אינו מקיים עד שיאכל כזית, ולכן שפיר תנן דאיסור גיה"נ שייך בקדשים אם יאכל את הגיד בלבד ויש בו פחות מכזית. דלגבי קיום מ"ע לא מהני מה שאכל בריה, אלא צריך שיאכל דוקא כזית.** ואף לגבי ברכה אחרונה רק בירושלמי ס"ל דחייב על בריה בכל שהוא, אבל התוס' כתבו דגמ' דידן לא ס"ל הכי. [5] **וע' או"ש דתירץ קושיא זו ע"פ מה שחידש בדעת הרמב"ם דבאכילת חפצא דאיסורא ל"א עדל"ת, דלא יתכן שהתורה תאמר**

שמקיים בזה מ"ע, ונדחק ליישב הא דא' בירושלמי דאמרי' עדל"ת במצה של חדש. [1] וכ"ז אינו נ"מ לדידן דקי"ל כמ"ד דאין בגידין בנותן טעם, ול"ש בזה מצות עשה דאכילת קדשים].

12. דף על הדף חולין דף פט עמוד ב

בגמ': מוקדשין פשיטא, משום דאקדשי' פקע לי' איסור גיד מיני' וכו'. בשאגת ארי' (סי' צו) הקשה דמה הקושי' כאן, אמאי לא נימא באמת דעדל"ת ועשה דאכילת קדשים ידחה ל"ת דגיד הנשה וע"ש מש"כ.

וכתב בהגהות בן המחבר (הג"ר ישראל נתן ז"ל) בקו' המילואים לכלי חמדה (פר' וישלח בהגה' אות א'): אמרתי דהנה ענין גיד הנשה שאסרה התורה כתב באור החיים הק' ושאר המפרשים כיון דהטומאה נתגברה באותו מקום ושולט שם, לכך לא יאכלו בני' , ונראה דזה הענין דאין גה"נ נוהג בטמאה, כיון דהטומאה מתדבקת רק במקום טהרה, אבל לא במקום טומאה, וכל מה שהוא קדוש ביותר יש להטומאה יותר אחיזה כמו"ש האוה"ח בפ' חקת כנודע, וזה כונת הש"ס, משום דאקדשי' פקע גה"נ מיני', מתמי', אדרבה כיון דנעשה קודש א"כ הטומאה מתפשטת ביותר, ואיך נפקע איסור גיד ע"י ההקדש והבן. עכ"ד.

[6] בחזון איש (סי' ריד) תירץ קושית השאג"א, דכל שנפסל להקרבה משום ממשקה ישראל, כמו"כ נתמעט מדין ואכלו אותם אשר כופר בהם עי"ש.

והקשה בזה חכ"א בקובץ קול התורה (קובץ נו ע' יג): וצ"ע מזבחים (צו ב) דבשלמים שנבלע בו מחטאת שנפסל לאכילה שאלו בגמ' ליתי עשה ולידחי ל"ת, ובכה"ג לגבי הקרבה נראה דפסול.

[7] וי"ל באופן אחר, דמין דבר שנאסר לאכילה, לא תצוה עליו התורה לאוכלו בקדשים, וזהו דוקא בגיה"נ שנאסר מעצמו, משא"כ בליעת איסור דאינו איסור בעצמו - רק ע"י מקרה, שפיר הקשו דלידחי עשה ללא תעשה ודו"ק.

13. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פט עמוד ב

ובמוקדשין אסור גיד איכא איסור מוקדשין ליכא. הרמב"ם פסק דאין בגידין בנו"ט, ומ"מ האוכל גיד של נבילה או של עולה חייב שתים, (וע"כ ס"ל דאעפ"כ אחשביה שהתורה נתנה שם אכילה לגה"נ, ואם נתוסף עוד איסור - נמי חשיב אכילה), וקשה מאי שנא מהאוכל גיד של בהמה טמאה אינו חייב משום אכילת בהמה טמאה, כיון דאין בגידין בנו"ט.

[1] ותירצו האחרונים דכשהגיד אסור באיסור גיד הנשה, הרי התורה אחשביה בהכי למעשה אכילה, ולכך אף לענין האיסור הנוסף חשיב אכילה. אך קשה דבסוגיין מבואר להיפך, דלמ"ד אין בגידין בנו"ט אינו חייב עליו במוקדשין. ותירצו דהנה בפסחים כב. נחלקו אי גיד הנשה אסור בהנאה, ותלוהו שם במחלוקת אי יש בגידין בנו"ט, דאם יש בגידין בנו"ט הרי הם בכלל ההיתר שהותרה נבילה בהנאה, אך אי אין בגידין בנו"ט הגיד אסור בהנאה. ונמצא דלמ"ד אין בגידין בנו"ט לא חל איסור הקדש על הגיד, כיון דכבר מקודם היה אסור בהנאה, ואין כאן איסור מוסיף, וזהו שאמרה הגמרא כאן דאיסור גיד איכא איסור מוקדשין ליכא, מחמת דאין איסור חל על איסור. אך הרמב"ם אף דפסק דאין בגידין בנו"ט מ"מ ס"ל דגיד מותר בהנאה, ולכך חל עליו איסור מוקדשין, (משום דהוה איסור מוסיף, משום האיסור הנאה שבו) ושפיר חייב שתים על אכילת גיד של עולה. [2] ובפשוטו י"ל דהגמ' הק' בדרך את"ל, והיינו דאף את"ל דאין בגידין בנו"ט ואין אומרים אחשביה מ"מ יקשה ממתני' דירך שנתבשל בה גה"נ.